

Az egész munkát mint a pedagógiai elmélkedésnek egészben véve eredeti kísérletet melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Budapest.

Waldapfel János.

*

Lechnitzky Gyula: Alkotó munkára való nevelés. Budapest, Athenæum, 1912. Ára 5 korona.

A nemzeti energianövesztés gondolata lebeg a szerző szeme előtt. Erre kell az alkotómunka, mely fogalom itt nem a szociálista pedagógusok programjában szereplő s a társadalmi hasznosság érdekét szolgáló munkatanítást jelenti, amelyre célozva Seidel már 1901-ben panaszkodott, hogy «ma nem alkotó munkára nevelnek, hanem csak befogadást kívánnak, emlékeztet».* Az alkotó munkát itt általában a teremtő, produktív munka értelmében használja a szerző, szembeállítva a reprodukcióval, mely utóbbi korántsem a természetes lelkifolyamat, már csak azért sem, mert az ember — Wundt szerint — egyénileg mindent átalakít, amit felfog. De meg a gépies reprodukció ellenszenves is, mert fárasztó és mert nem kínálja az alkotás gyönyöreit.

Régóta jogosultnak tekintjük a panaszt, hogy a mai tanításban kevés az önállóságra való szoktatás és közös óhajuk régóta az ideális pedagógusoknak, hogy már a jelen iskolája is a közös munka, az önálló munkára való nevelés iskolája legyen.

Lechnitzky Gyula, a sárospataki áll. tanítóképző tanára, ennek a szép eszmének szolgálatába szegődött tollát, mikor ezt a 300 oldalas könyvet írta.

Erős harcot kell vívnia az egyesnek ebben a mai társadalmi forrongásban. Az ellentétes eszmék harcában éles szellemi fegyverre, önállóságra van szüksége az egyénnek. Különösen nálunk — mondja a szerző — ahol nagy az úrhatnamság, ahol a politika rabolja el időnk nagy részét. Panaszkodni tudunk, de magunkon segíteni nem. Éles a kritikánk — alkotóképesség nélkül. A kulturnépek vívmányai-ból csak azokat vesszük át, melyek vágyainkat fokozzák. Önálló jellemek, produktív munkások kellenek a létért való küzdelmünkben.

Nem elég az egyéniség, az iskolának a tanulót *személyiségek* kell nevelnie. Az alkotó munkára és a személyiséggé való nevelés a pedagógia két legmodernebb követelménye. Az egyéniség és személyiség fogalmát, a kettő közt való különbséget tisztáznia kellett volna a szerzőnek, vagy legalább részletesebben kifejtenie. Az ő 30 sorából vajmi homályos képe lesz erről a kérdésről a legtöbb olvasónak. Az

* Dr. Imre Sándor: A nevelés sorsa és a szocializmus (1909.) 122 l.

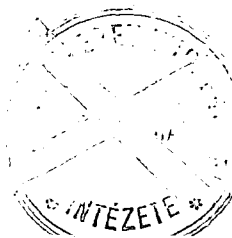
iskola iránt érdeklődők és a művelt közönségnek írván könyvét — tehát nemcsak pedagógusoknak — részleteznie kellett volna sok egyebek közt ezt a fontos kérdését is, amelyre könyvében, mint közismertre vissza-visszatér. Stílusának tömörsége valósággal talányokká sűrűsíti sokszor az egyébiránt velős mondásait. Végre is az nem baj, ha erről a fogalomról már mások is írtak. Számtalanszor hivatkozik egy és ugyanazon külföldi szerzőre. Itt is idézhette volna Schnellernek erre vonatkozó érdekes cikkét, mely a Magyar Pædagogióban (1906.) jelent meg. (Feltűnő, hogy sok forrása közt egyáltalában nem említi a Magyar Pædagiát.)

A szerző munkájának, nézetem szerint legnagyobb fogyatkozása az, hogy túlságosan magas terminológiával dolgozik; továbbá, hogy a közérthetőség rovására hiányzanak benne a felvilágosító példák olyan helyeken is, ahol példa nélkül a nem-szak-ember el sem tud majd igazodni az egyes kérdésekben. Szinte azt kell mondanunk, hogy a szerző adósa lett munkájával a magyar pedagógiai irodalomnak.

Jól felépített hídon át jut tulajdonképpen témájához. Részletesen tárgyalja ugyanis az immanens tapasztalatszerzést, miközben a tudat alatt működő lelki funkciók csodálatos világára vet egy-egy fénysugarat az újabb vizsgálódások (Ach) alapján. A tudat alatt működő, nem rendszeresen ismétlődő képzetek immanens hatásáról és a problémák megoldásánál döntő befolyású akarati elhatározás determináló erejéről írt fejezete méltán megérdemli figyelmünket. A tudat alatt működő funkcióknak nagy szerepet tulajdonít az újabb kutatás az egyén fejlődésében. Csak abban a túlzó felfogásban nem osztozhatunk: hogy «az emberiség egész fejlődése ahhoz van hozzákapcsolva, hogy mennyire vagyunk képesek a bennünk működő rejtelmes funkciókra tudatos hatalmunkat kiterjeszteni.» Meg aztán, hogy «régén egy új alkotás évezredekben csak egyszer felcsillanó isteni tüneménynek tűnt fel.»

Helyesen cselekszik a szerző, hogy az alkotó munkára való nevelésről, az iskolai közös, lelkesítő, önállóságra, problemamegoldásra irányuló tanításról szólóban felvonultatja a gépies tanulás ártalmas volta ellen szóló argumentumokat. Az egyforma ismétlésre szorítókozó megtanulása az anyagnak még erősen dívik iskoláinkban — az évfégi vizsgálatok érdekében.

Az emlékezet-fejlesztés túlzásai ellen is helyesen argumentál. A problema-megoldáson alapuló tanítási módszerben érvényesül az alkotó-munkatanítás elve, minden tantárgy keretében. Úgy, ahogy a matematikai tanítás ezt régóta gyakorolja, ahol nincs már emlékezeti dresszúra.

A produktív munkára való neveléssel összefüggésben még sok kérdést tárgyal: a tanítandó anyag jövő kialakulása, a problémák, az alkotás leghatékonyabb motívumai, az alkotás alapjai és az alkotás gyakorlása c. fejezetekben.

Egy fejezet hiányzik még, amit a szerzőnek a túlzások ellen-súlyozására már eleve be kellett volna illesztenie könyvébe. A jellem-ideál végzetes megszükkítésére vezet a túlzágos produktivitás, mely azzal fenyeget, hogy alkotó gépezetté teszi az embert. Ennek az amerikanizmusnak, mely a *laborare* mellett az *ozare*-ről megfeledekzik, csak megfelelő korlátok közt szabad majd érvényesülnie iskoláinkban.

Ezzel nem azt mondom, hogy a szerző máris zászlóvivője ennek, az egész nyugati kulturát hatalmába ejtő amerikanizmusnak,* mert — bár a recipiálásnak határozottan hadat izen — a szív jogos szavát nem fojtja el, amint ezt a Tanítóképzés c. III. tanulságos részből lépten-nyomon kiérezzük.

Ezt az utolsó részét a könyvnek különösen figyelmébe ajánljuk a tanítóképzéssel foglalkozó szakembereknek. Bátor hirdetője az önrendelkezést, önfegyelmézést, önnevelést biztosító tanítóképzés eszméjének.

Teveli Mihály.

*

Dr. Gustav Störring: Die Hebel der sittlichen Entwicklung der Jugend. Leipzig. Verlag von Wilhelm Engelmann, 8-adrét, 157 lap, ára 5 korona.

A pädagógia — Störring szerint — a felnőttek tervszerű tevékenysége az ifjúság szellemi és testi fejlődésének előmozdítására. Feloszlik a testi és szellemi fejlődés tanára. A szellemi fejlődés tana ismét feloszlik az intellektuális, az erkölcsi, az æsthetikai és vallási pädagógiára.

Szerzőnk különös célul tűzte ki, hogy az erkölcsi fejlődés legkiválóbb rugóit kimutassa. De mielőtt azokat az eszközöket fejtegetné, melyek az ifjúság erkölcsi fejlődését elősegítik, az érzelem és akarat pszichológiájának ama pontjait tárgyalja, melyek az erkölcsi fejlődés ténykedéseivel közelebbi viszonyban állnak.

Az erkölcsi ténykedésre való szoktatás szempontjából szerzőnk megvizsgálja a jutalmazást és büntetést, a dicséretet és megrovást

* Amerikában is felismerték immár ennek az egyoldalúságnak veszélyeit. Lásd F. W. Foerster, Neue Jahrbücher 1912. XXX. 113—115.